

Sociaal Tuinieren

Groene aandacht

Beleidsplan 2020-2023

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Missie, visie, doelstellingen en doelgroep	4
	2.1 Missie	4
	2.2 Visie	4
	2.3 Doelstellingen	5
	2.4 Doelgroep	7
3	Strategie	7
	3.1 Methodiek	7
	3.2 Samenwerking Apostolisch Genootschap en Present Nederland	8
	3.3 Samenwerking Present Amsterdam	8
	3.5 Overige samenwerkingspartners	8
	3.4 Landelijk Kwaliteitsteam Sociaal Tuinieren (LKS)	9
4	SWOT-analyse	10
5	Impactmeting	10
	5.1 MAEX Social Handprint	11
	5.2 Effectenonderzoek	11
6	Communicatie en marketing	12

1 Inleiding

Sociaal Tuinieren: Groene aandacht voor mens en milieu.

De kwaliteit van leven staat onder druk. Door bezuinigingen in zorg en welzijn en verdergaande individualisering zijn steeds meer mensen op zichzelf aangewezen. Eenzaamheid is een ware volksziekte en ouderen en andere kwetsbare groepen moeten zelfstandig - blijven - wonen, vaak zonder voldoende professionele ondersteuning of hulp uit het eigen netwerk. In grote steden zien we steeds vaker concentraties van kwetsbare groepen in bepaalde wijken met het risico op verloedering van de leefomgeving en met polarisatie tot gevolg.

De klimaatcrisis stelt ons voor grote uitdagingen. Te hoge CO₂-uitstoot, teveel fijnstof in de lucht, piekbuien, verstening en te weinig groen zorgen onder andere voor (water-)overlast en slechte luchtkwaliteit en vormen een ernstige bedreiging voor de biodiversiteit. De coronacrisis laat eens te meer zien hoe kwetsbaar we zijn.

Er zijn, kortom, grote veranderingen nodig om de gezondheid en het welzijn van mens en milieu te verbeteren. Sociaal Tuinieren wil daaraan bijdragen. Met kleine interventies die grote positieve gevolgen kunnen hebben, dicht bij de mensen op wijkniveau.

Sociaal Tuinieren is het opknappen van tuinen van ouderen en kwetsbare mensen (die zelf hun tuin niet (meer) kunnen onderhouden) door vrijwilligers. De tuinen worden duurzaam en onderhoudsarm beplant. Deze kwetsbare mensen verkeren vaak in een sociaal isolement. Doordat vrijwilligers uit de wijk de tuinen na de make-over blijven onderhouden, ontstaan er duurzame contacten. Zo ontstaat meer sociale cohesie en wordt eenzaamheid doorbroken. Daarnaast brengt Sociaal Tuinieren meer groen in de wijk, wat een positief effect heeft op de gezondheid van mensen, de leefbaarheid en klimaatbestendigheid.

Sociaal Tuinieren onderscheidt zich van andere projecten waarin vrijwilligers tuinen opknappen doordat tuinen onderhoudsarm worden aangeplant en structureel onderhouden worden door vrijwilligers. De vrijwilligers krijgen deskundige begeleiding op het gebied van groenonderhoud en sociale en ecologische duurzaamheid.

Het concept Sociaal Tuinieren is in 2011 bedacht door de Nederlandse Tuinenstichting en Stichting Present Amsterdam gezamenlijk. Het ontwikkelde zich van 2011-2020 in Amsterdam tot een succesvol project. De komende jaren werken we vanuit de onafhankelijke Stichting Sociaal Tuinieren samen met Present Nederland en het Apostolisch Genootschap aan de landelijke uitrol van het concept. Daarnaast ontwikkelen we Sociaal Tuinieren tot een volledig circulair concept.

2 Missie, visie, doelstellingen en doelgroep

2.1 Missie

In 2030 werken in heel Nederland Sociaal Tuinieren-samenwerkingsverbanden aan de uitvoering van het inmiddels volledige circulaire concept Sociaal Tuinieren.

We brengen een beweging op gang waardoor buurtbewoners elkaar ontmoeten door met en voor elkaar te werken aan goed onderhouden tuinen en groen, die op hun beurt bijdragen aan meer klimaatbestendigheid en biodiversiteit. Het gezamenlijke groenonderhoud vormt de infrastructuur voor sociale verbanden en onderlinge zorg. En zorgt voor de bewustwording die nodig is voor duurzaam gedrag van bewoners.

Iedere Sociaal Tuinieren-gemeenschap heeft toegang tot de kennis, middelen en het netwerk die nodig zijn om succesvol te kunnen Sociaal Tuinieren.

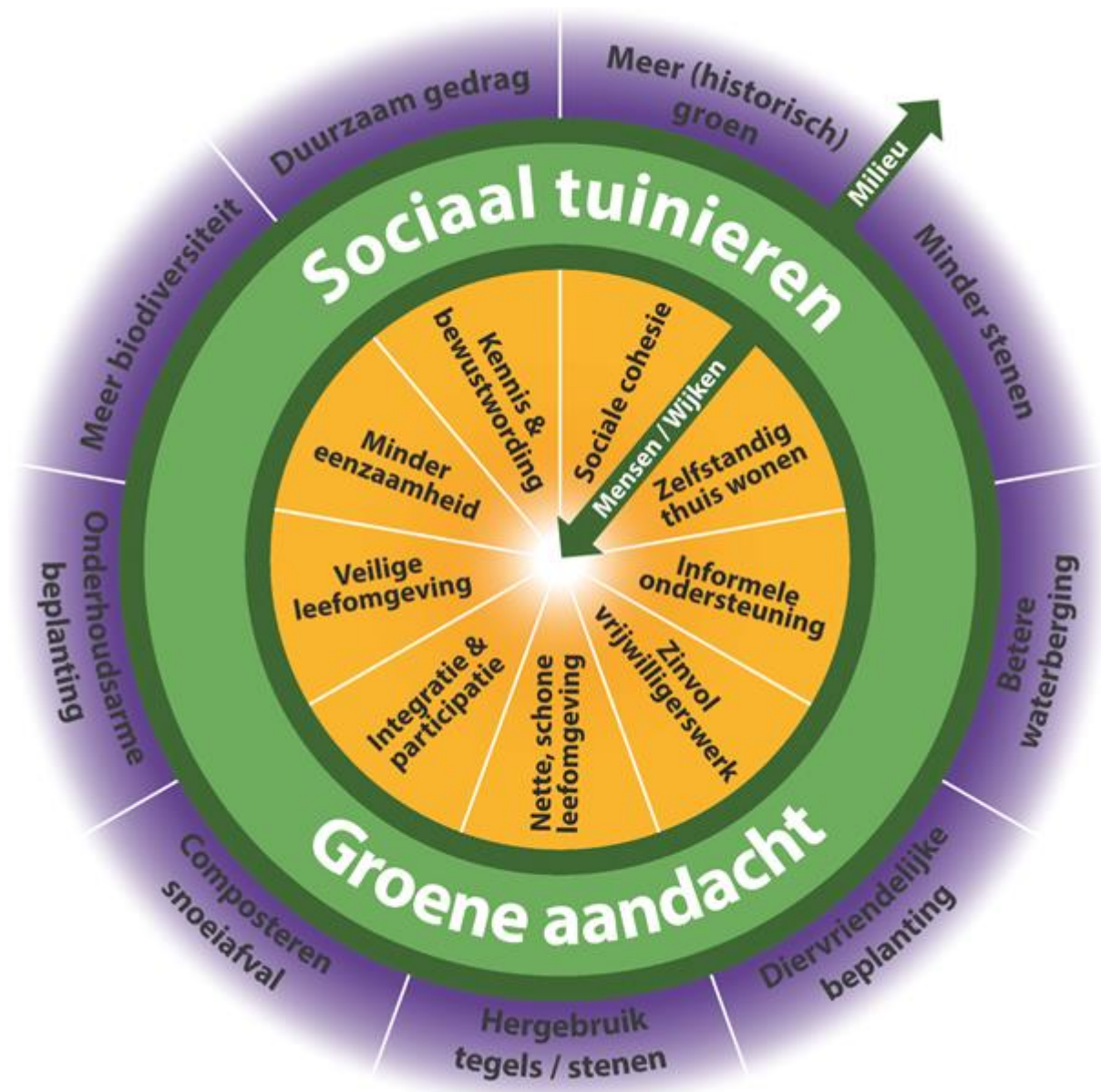
2.2 Visie

De omvang van de uitdagingen waar de maatschappij voor staat, vraagt om een integrale aanpak van problemen. Sociaal Tuinieren onderscheidt zich van andere projecten waarbij vrijwilligers tuinen opknappen, omdat dit concept bijdraagt aan een betere gezondheid van zowel mens als milieu. Deze ambitie wordt waargemaakt door de deskundige begeleiding van vrijwilligers, de onderhoudsarme, ecologisch verantwoorde beplanting van tuinen en het nemen van verantwoordelijkheid voor het structurele onderhoud van de tuin waardoor sociale contacten ontstaan op buurtniveau.

Sociaal Tuinieren heeft de potentie zich verder te ontwikkelen tot volledig circulair concept.

Daarmee bedoelen we dat we met Sociaal Tuinieren willen bijdragen aan gezondheid, welzijn, een prettige leefomgeving, rechtvaardigheid en een schoner milieu door het verstevigen van het sociaal fundament en sociaal weefsel dat daarvoor nodig is. En dat we rekening houden met het ecologisch plafond van onze planeet door toevoegen van groen en biodiversiteit, gebruik te maken van duurzame beplanting, hergebruik van materialen en de uitvoering van projecten lokaal te organiseren. Om volledig circulair te worden dient een aantal zaken nog uitgewerkt en toegepast te worden. Hiervoor is het nodig dat we meer kennis ontwikkelen en samenwerkingspartners zoeken die op lokaal niveau meedoen. In 2023 willen we het volledig circulaire concept implementeren.

Onderstaande visual laat zien wat er mogelijk is.

2.3 Doelstellingen

Doelstelling Stichting Sociaal Tuinieren

Hoofddoelstellingen:

- Ondersteunen van lokale vestigingen van Stichting Present en andere partijen bij succesvol uitvoeren van Sociaal Tuinieren-projecten via het duurzaam implementeren van de Sociaal Tuinieren methodiek.
- Conceptbewaking en doorontwikkeling van Sociaal Tuinieren tot volledig circulair concept.
- Landelijke aandacht genereren voor Sociaal Tuinieren.

Om onze hoofddoelstellingen te behalen werken we aan de volgende subdoelstellingen:

- Kennisontwikkeling en kennisdeling.
Denk aan onderwerpen als biodiversiteit, circulariteit en fondsenwerving. En aan middelen als webinars, een e-learning module, peer-learning en flyers en brochures.
- Impact meten en inzichtelijk maken op landelijk niveau.
We bieden instrumenten aan voor impactmeting aan lokale partijen en stimuleren hen om daar gebruik van te maken. De gegevens die op lokaal niveau worden verzameld, gebruiken we om de impact op landelijk niveau in kaart te brengen.
- Netwerkopbouw met landelijke partners om op lokaal niveau mee samen te werken.
Bijvoorbeeld organisaties als Steenbreek en IVN.

Doelstellingen Sociaal Tuinieren

Sociaal Tuinieren wil een bijdrage leveren aan het oplossen van grote maatschappelijke problemen, zoals de klimaatcrisis, eenzaamheid en gezondheidsproblemen. Om die reden heeft Sociaal Tuinieren een meerledige doelstelling. Op dit moment formuleren we onze doelstelling als volgt:

- Verminderen van sociaal isolement en eenzaamheid door beter onderhoud van privétuinen;
- Bijdragen aan een schone, veilige leefomgeving;
- Vergroten van sociale cohesie in wijken;
- Bijdragen aan meer biodiversiteit en klimaatbestendigheid;
- Mogelijkheid bieden tot leuk en zinvol vrijwilligerswerk.

Steeds meer maatschappelijke organisaties, gemeenten, financiële instellingen, onderwijs- en kennisinstellingen en bewonersinitiatieven werken expliciet aan zogenaamde duurzame ontwikkeldoelstellingen of Sustainable Development Goals (hierna SDG's). Dit zijn de doelstellingen die zijn aangenomen door alle lidstaten van de Verenigde Naties om de komende tien jaar aan een eerlijke, duurzame en mooie wereld te werken.

Sociaal Tuinieren sluit zich hierbij aan. Dat doen we ten behoeve van onze communicatie met mogelijke financiers van lokale projecten en voor het inzichtelijk maken van de impact van Sociaal Tuinieren. Binnen de systematiek van de SDG's ligt momenteel de nadruk op de volgende doelstellingen en subdoelstellingen:

- **Goede gezondheid en welzijn (SDG 3)**
  - Doorbreken van eenzaamheid en sociaal isolement
  - Informele ondersteuning bieden
  - Zinvol vrijwilligerswerk bieden
- **Duurzame gemeenschappen en steden (SDG 11)**
  - Organiseren van buurtactiviteiten die sociale cohesie bevorderen
- **Klimaatactie (SDG 13)**
  - Meer groen
- **Leven op het land (SDG 15)**
  - Groenbeheer

Het concept wordt in de toekomst uitgebreid met meer SDG's zoals "Verminderen van ongelijkheid" en "Verantwoorde productie".

Deze doelstellingen vormen de basis voor een effectenmatrix, met de activiteiten per doelstellingen en een toelichting op hoe die activiteiten bijdragen aan de beoogde effecten

(verandertheorie). Ook brengen we in kaart wie de ontvangers zijn van de effecten, om beter zicht te krijgen op mogelijke financiers.

2.4 Doelgroep

De primaire doelgroep van Sociaal Tuinieren bestaat uit hulpontvangers en vrijwilligers ofwel:

- Mensen met een verwaarloosde of slecht onderhouden privétuin, die het ontbreekt aan netwerk, financiële middelen en het fysieke en/of verstandelijke vermogen om in eigen tuin onderhoud te voorzien;
- Mensen die onder professionele begeleiding zinvol en leuk vrijwilligerswerk willen doen in de buitenlucht, hun kwetsbare burens willen ondersteunen, en/of zelf behoefte hebben aan nieuwe sociale contacten en/of kennis willen ontwikkelen over tuinonderhoud.

Overige of secundaire doelgroepen die de positieve effecten genieten van Sociaal Tuinieren:

- Buurtbewoners die zich goed voelen in een schone, veilige leefomgeving;
- Overige partijen die baat hebben bij een schone, veilige leefomgeving of betere gezondheid van mensen, zoals woningcorporaties, gemeenten en zorgverzekeraars.

3 Strategie

De stichting Sociaal Tuinieren vormt de spil binnen een netwerk van landelijke en lokale partijen die samen zorgen voor het landelijk toepassen van Sociaal Tuinieren. Het betreft organisaties en partijen die op lokaal/gemeentelijk niveau Sociaal Tuinieren uitvoeren zoals lokale vestigingen van Stichting Present en een of meer partijen die de continuïteit van de stichting borgen door financiële en facilitaire ondersteuning te leveren zoals het Apostolisch Genootschap.

De stichting Sociaal Tuinieren is binnen het netwerk de aanjager van nieuwe ontwikkelingen. Ze bewaakt en ontwikkelt het concept, is verantwoordelijk voor impactmeting en kennisoverdracht en biedt praktische ondersteuning aan lokale uitvoerende partijen.

De stichting vraagt de ANBI-status aan en zal op termijn de CBF-erkenning aanvragen.

Het uitvoerende orgaan binnen de stichting is het zogenaamde Landelijk Kwaliteitsteam Sociaal Tuinieren (LKS). Het LKS bestaat uit drie à vier zzp-ers die worden ingehuurd door het onbezoldigde bestuur. Bij de oprichting van de stichting bestaat het uit drie personen, waaronder de grondleggers van het Sociaal Tuinieren project.

3.1 Methodiek

De methodiek Sociaal Tuinieren is uniek vanwege haar meerledige doelstelling ter bevordering van gezondheid en welzijn van mens en milieu, de deskundige begeleiding, de potentie om zich verder te ontwikkelen tot een volledig circulaire aanpak en de samenwerking tussen meerdere partijen bij de uitvoering. Hiermee onderscheidt Sociaal Tuinieren zich nadrukkelijk van andere projecten waar vrijwilligers tuinen opknappen.

De methodiek wordt jaarlijks aangepast op basis van ervaringen, de resultaten van de impactmeting en nieuwe kennis. De uitgebreide methodiekbeschrijving wordt op de website van de stichting Sociaal Tuinieren geplaatst.

Naast de reguliere aanpak bestaat er een methode voor corona-proof tuinieren. Op de oude website van Sociaal Tuinieren [onder deze link](#) is hierover meer informatie te vinden.

3.2 Samenwerking met Apostolisch Genootschap en Present Nederland

Met het Apostolisch Genootschap en Stichting Present Nederland werken we aan de landelijke uitrol van Sociaal Tuinieren. De samenwerking is vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst die loopt tot en met 31 december 2022. De ambitie is dat er dan minstens 30 lokale vestigingen van Stichting Present Sociaal Tuinieren projecten uitvoeren, daarbij ondersteund door de Stichting Sociaal Tuinieren.

Stichting Present Nederland treedt op als vertegenwoordiger van de lokale vestigingen van Present. Het Apostolisch Genootschap financiert de landelijke uitrol van Sociaal Tuinieren, inclusief de kosten van het Landelijk Kwaliteitsteam en de aanvangskosten voor de oprichting van de Stichting Sociaal Tuinieren en van PR- en communicatiemateriaal. Vertegenwoordigers van de drie samenwerkende partijen vormen een stuurgroep die toeziet op de voortgang van de overeengekomen afspraken en die beoordeelt of aan de projectdoelstellingen wordt voldaan.

De uitvoering van Sociaal Tuinieren ligt bij de lokale vestigingen van Stichting Present. Zij organiseren tuinopknappdagen in buurten bij bewoners die bij hen gemeld worden door lokale samenwerkingspartners als woningcorporaties en zorg- en welzijnsinstellingen. Deze organisaties beoordelen of bewoners passen binnen het profiel van hulpontvangers. De Present vestigingen verzorgen zelf de fondsenwerving en de werving en begeleiding van de vrijwilligers. Eveneens zoeken ze naar lokale partners die vrijwilligers kunnen leveren voor het structurele onderhoud van de opgeknapte tuintjes.

3.3 Samenwerking met Present Amsterdam

Met Present Amsterdam is het oorspronkelijke concept ontwikkeld tot een succesvol project in Amsterdam. Met een aantal vaste financiers zoals woningcorporaties, en met samenwerkingspartners als Burennetwerk die buurtvrijwilligers koppelen aan bewoners met opgeknapte tuintjes. En met partners op het gebied van duurzaamheid zoals Amsterdam Rainproof. Ook ontwikkelde Present Amsterdam een corona-proof aanpak bij het uitvoeren van Sociaal Tuinieren projecten.

Vanwege de sterke basis en ontwikkelkracht van Sociaal Tuinieren in Amsterdam, gebruiken we de samenwerking met Present Amsterdam als proeftuin voor de ontwikkeling en implementatie van het beoogde circulaire concept.

3.4 Overige samenwerkingspartners

Sociaal Tuinieren wil een integrale bijdrage leveren aan het oplossen van meerdere maatschappelijke uitdagingen. Daarvoor is veel specialistische kennis, energie en brede maatschappelijke betrokkenheid nodig. We werken daarom samen met allerlei partners op gedeelde doelstellingen en belangen. Bijvoorbeeld met de stichting Steenbreek voor het

verwijderen van tegels en via de Nederlandse Tuinenstichting krijgen we plantendonaties. Verder is er op meerdere plekken in het land een goede samenwerking met woningcorporaties vanwege hun belang van een nette, veilige leefomgeving en hun zorg voor kwetsbare huurders. En ook met gemeenten zoeken we samenwerking. Bijvoorbeeld in het kader van hun eenzaamheidsaanpak en vergroeningsbeleid. We zijn altijd actief op zoek naar (landelijke) partners met wie op lokaal niveau wordt samengewerkt.

3.5 Landelijk Kwaliteitsteam Sociaal Tuinieren (LKS)

Het LKS is het klein, slagvaardig uitvoerend orgaan binnen de sST. Dit team onderhoudt korte lijnen met elkaar en met de stuurgroep en vertegenwoordigers van ApGen, Present Nederland en Present Amsterdam.

Het Landelijk Kwaliteitsteam beschikt gezamenlijk over uitgebreide kennis, ervaring en netwerk op het gebied van:

- Het Sociaal Tuinieren concept
- Tuinieren en planten
- Fondsenwerving
- Zinvol vrijwilligerswerk
- Organisatie uitvoering
- Impactmeting
- Biodiversiteit en klimaatadaptatie
- Beleidsontwikkeling
- Relevante sociaal-maatschappelijke en politieke ontwikkelingen

Bij uitbreiding van het LKS of indien een lid van het team vervangen moet worden wordt gezocht naar een kandidaat die over aanvullende/vervangende kwaliteiten en kennis beschikt.

Vanwege de geringe omvang van het LKS is het borgen en overdragen van kennis naar de Present vestigingen van groot belang. Hier wordt dan ook veel aandacht aan besteed. Het team werkt met een kennis- vaardighedenmatrix waarmee in een oogopslag duidelijk is welke vaardigheden en kennis er binnen het team aanwezig is en waar ontwikkeling of uitbreiding vereist is.

Nog belangrijker is kennisoverdracht naar lokale partijen die de projecten uitvoeren. Hiervoor worden de volgende middelen ingezet:

- Webinars over inhoudelijke thema's als biodiversiteit en impactmeting;
- Instructie- en informatiefilmpjes b.v. over het organiseren van een projectdag;
- Ondersteunend foldermateriaal en bruikbare formats die aangepast worden aan de lokale situatie;
- Peer learning-sessies voor uitwisseling en verdieping van ervaringen en kennis;
- Een E-learning module.

Het aanbod is voortdurend in ontwikkeling en momenteel te vinden op Presentnet, het intranet van Present Nederland. De filmpjes zijn voor iedereen te zien via youtube. De vragen die we krijgen vanuit de lokale vestigingen zijn leidend voor de ontwikkeling van nieuwe kennismiddelen.

4 SWOT analyse

Om nu en in de toekomst Sociaal Tuinieren succesvol uit te rollen en om onze focus en aanpak te bepalen hebben we een voorlopige SWOT-analyse gemaakt. We gebruiken de SWOT-analyse om te bepalen voor welke zwaktes en bedreigingen we tegenmaatregelen moeten treffen. De sterktes en kansen geven aanknopingspunten voor onze externe profilering en het genereren van positieve aandacht. Bijvoorbeeld bij het zoeken naar nieuwe netwerkpartners.

5 Impactmeting

Inzichtelijk maken van de impact of het maatschappelijk rendement helpt om de aanpak en methode steeds te blijven verbeteren en ontwikkelen. Bovendien biedt het belangrijke informatie aan uitvoerders van Sociaal Tuinieren bij het indienen van financieringsaanvragen. De Stichting Sociaal Tuinieren is eindverantwoordelijk voor het zichtbaar maken van de impact, maar kan dit alleen doen met de medewerking van de lokale vestigingen van Present Nederland en eventuele andere samenwerkingspartners.

We gebruiken de MAEX-Social Handprint en laten effectonderzoek uitvoeren om de impact van Sociaal Tuinieren inzichtelijk te maken.

5.1 MAEX- Social Handprint

MAEX is een landelijk platform dat helpt bij het maken, meten en managen van maatschappelijk impact. De MAEX-Social Handprint is de methode om zichtbaar te maken wat een initiatief bijdraagt aan verschillende SDG's. Meer informatie over het platform en de Social Handprint is te vinden op de website <https://maex.nl/#/home>.

De stichting Sociaal Tuinieren beheert en vult het profiel voor de Social Handprint op basis van de resultaten van alle lokale projecten. Hiervoor ontwikkelen we een zogenaamd outputmanagementschema (hierna OMS) met concrete indicatoren om in te vullen door lokale vestigingen van Present. Dit OMS is ingedeeld op basis van de Sustainable Development Goals en hun subdoelstellingen. Bijvoorbeeld het aantal tegels dat is verwijderd, de hoeveelheid vrijwilligers die meedoen etc. We vragen de Presentvestigingen om dit per projectdag in te vullen, zodat we goed overzicht krijgen op het bereik van Sociaal Tuinieren in Nederland.

Lokale partijen kunnen met behulp van het OMS gemakkelijk een eigen Social Handprint aanmaken voor hun Sociaal Tuinieren-projecten als ze dat willen.

Aandachtspunten zijn:

- Gebruiksvriendelijkheid van het OMS, zodat lokale Presentvestigingen er daadwerkelijk gebruik van maken. Hiervoor ontwikkelen we een eenvoudige app/formulier.
- Integratie met Salesforce, het registratiesysteem dat gebruikt wordt door Present Amsterdam, Utrecht, Den Haag en Rotterdam.
- Samenwerking van lokale Present vestigingen met organisaties die structurele vrijwilligers leveren, omdat het structureel onderhoud van de tuinen een wezenlijk onderdeel van het concept vormt.

5.2 Effectenonderzoek

Een aantal belangrijke doelstellingen van Sociaal Tuinieren laten zich moeilijker vatten in concrete indicatoren. Om die reden start in het eerste kwartaal van 2022 een effectonderzoek bij 6 lokale projecten in verschillende types gemeenten. De focus van dit onderzoek ligt op de ervaring en beleving van hulpontvangers en vrijwilligers en betreft zaken die niet gemakkelijk in KPI's vast te leggen zijn. Bv:

- Heeft men sociale contacten overgehouden aan Sociaal Tuinieren?
- Voelt men zich minder eenzaam?
- Is iemands visie op belang van duurzaamheid veranderd door Sociaal Tuinieren?

Het onderzoek kent drie meetmomenten:

- 0-meting
- Meting na tuin-opknapdag
- Meting na één jaar

6 Communicatie en marketing

Om een landelijk succes te maken van Sociaal Tuinieren en zoveel mogelijk media-aandacht te genereren maken we gebruik van meerdere communicatiekanalen.

We hebben de website sociaaltuinieren.nl waarop uitgebreide informatie te vinden is over Sociaal Tuinieren in het algemeen. Verder hebben alle vestigingen van Present die bezig zijn met Sociaal Tuinieren een eigen pagina met contactgegevens en wetenswaardigheden. Er is een nieuwsrubriek en een landelijke agenda. Uiteraard staan hierop ook de filmpjes die we ontwikkelen.

In het eerste kwartaal van 2021 starten we met een social mediacampagne.

We maken gebruik van de mediakanalen van onze samenwerkingspartners. Zo staat er op Steenbreek.nl een menukaart Sociaal Tuinieren, schrijven we een artikel voor het Vakblad Groen en adverteren we in de Open Tuinengids.

We coördineren een landelijk feestelijk publiciteitsmoment. Voor de lokale vestigingen zijn er algemene flyers en banners en formats om aan te passen aan hun lokale situatie.

Onze marketingstrategie is volop in ontwikkeling.

